

ЖИВОПИСТА НА ПЪРВАТА БЪЛГАРСКА
ДЪРЖАВА

(681 – 1018)

От древни времена Балканският полуостров представлява кръстопът, където се срещат народи и влияния от Изтока и Запада, от Северна Европа и Средиземноморието. Векове наред тук преминават различни етнически групи, кръстосват се култури и светосещания, насловят се традиции и художествени похвати от различни краища на света.

В изкуството на траките – едни от исторически засвидетелстваните племена, населявали най-рано нашите земи, намираме както общи художествени мотиви и елементи на идеологията с изкуството на древния Иран, така и близост с художествената продукция на скитите, сарматите и др., а същевременно – силно и непосредствено влияние от древна Гърция, чийто занаятчийски работилници са имали специално предназначение за тракийските пазари продукция¹. Тази продукция е идвала не само от метрополитата Гърция, но и от нейните черноморски колонии, които са търгували главно с местните племенни групи².

Римската империя, завладяла в I в. от н. е. и Балканите, разширява възможностите на местното население за досег с други народи и култури. Обхващала почти цяла България и Предна Азия, тя допринася за една особена универсалност в културата и изкуството, за още по-всестранно кръстосване и размесване на влияния и форми, което обуславя разпространението на редица еднакви мотиви и художествени похвати по целия средиземноморски басейн. Изкуството на древния Рим и особено неговата архитектура и скулптура оставят многобройни следи по нашите земи. И днес намираме голямо количество останки от стари римски градове, пътища, акведукти, възпоманателни и надгробни паметници, подови мозайки, бронзови предмети и др. Източната Римска (Византийската) империя, наследница на древния Рим, обогатява картината с нови художествени форми и похвати, както и с нови влияния от Византия. Изток. Насловяването на различни по време и възхновение паметници по нашите земи прави от тях своеобразен музей, в който са застъпени повечето епохи и стилове от създаването на някога тук изкуство. Този факт не може да остане без значение за развитието на културния и художествения живот на Балканите през Средните векове, въпреки че при своите начални набеги славянските и прабългарските племена са разрушавали византийските градове и крепости. И до днес са достигнали останки от тракийската скулптура – многобройни изобразения на тракийския конник или произведение на тоевника, стенописите на Казанлъшката гробница, рисувани вероятно от гръцки майстори, които обаче отразяват тракийската царска идеология; уникалната скулптура на гробницата при Свешари; мозайки както от античната, така и от раннохристиянската епоха; стенописи от раннохристиянските гробници в Силистра, Пловдив или некропола на древна Сердика, както и редица сгради – раннохристиянски базилики из страната: „Св. София“ в София, „Червената църква“ при Перущица или базиликата при гара Хан Крум, някои от които са запазили и до днес интересни фрагменти от своята стенописна украса³. По тези паметници могат да бъдат установени различните етапи и стилове във всеобщия развой на изкуството, постепенното преминаване от античния илизмонизъм към по-абстрактното идеопластично средновековно изкуство с неговата богата символика. За това допринасят приложните изкуства на отелните племена и народности от Византия Изток, където символично-идеопластичната система е била винаги значително развита.

В началния период на своето заселване на Балканския полуостров славянските племена влияят в пряк досег с по-всекидневните и провинциални форми на византийската култура и изкуство, тъй като в качеството си на нашественици отначало те да отминаваме и факта, че значителна част от славяните в Македония и Дакия са приели християнството от византийците още преди образуването на българската държава. Прабългарите, чийто военна държава организация влияе в основата на дър-